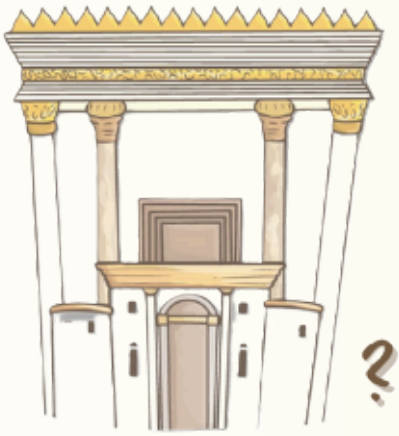

מי ב"א?

מדינה יהודית בדרך אמת

מאמר מאת ר' עודד כי-טוב

לא תחמוד – ותיקון המשפט

הקדמה

בגליון הקודם עסקנו במערכת המשפט שהוקמה בעצת יתרו, שקדמה בכתוב לתורת סיני, כעת נעסוק במשפטים שניתנו לאחר עשרת הדברות.

ידוע פירוש חכמים על "תשים **לפניהם**" – ולא לפני (שופטי) עכו"ם, כלומר שאין לדון בערכאות של נכרים גם כשהם תואמים למשפטי ישראל. והיכן רמוז זאת בפשט הכתוב? – אלא בהתייחס למערכת המשפט הישראלית שכבר ידענו שהוקמה (או עתידה לקום) בעצת יתרו, מצַוה ה' למשה העומד על גבי השופטים הנבחרים "מכל העם", להדריך אותם-לבדם במשפטים הללו.

אף כי "יש חכמה בגויים", וגם הם מצווים על ה**דינים** בכלל שבע מצוותיהם, ויתרו-הבא-מבחוץ הוא זה שיעץ על העמדת השופטים (ואברהם אב-המון-גויים הוא המצַוה לבניו וביתו אחריו – כולל בני קטורה שיתרו מכללם – לעשות צדקה ומשפט, ככתוב) – כפי הנראה ישנו הבדל משמעותי ועקרוני בין שופטי ומשפטי ישראל לבין שופטי נכרים ומשפטיהם, הבדל שבא לביטוי נחרץ בתהילות דוד – ה"עושה משפט וצדקה לכל עמו" – **מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום**. כלומר: ביחס לישראל, משפטי הגויים הם נטולי-דעת ואינם כלום. להלן ננסה לעמוד על שרש ההבדל הזה, ולשם מבוא נזכיר את האמור ב"פתח אליהו" שבהקדמת תיקוני הזהר, כי "משפט הוא רחמים" – מדת **יעקב**, האומר לבניו **א**-ל **ש**-ד-י **י**תן **ל**כם **ר**חמים (בראשי התיבות: **ישראל**!) – וידוע כי ישראל הם "רחמנים, ביישנים, גומלי חסדים" כנגד יעקב-יצחק-אברהם, ורחמנים עיקר, כי יעקב שמטתו שלימה, הבחיר שבאבות והכוללם, הוא כידוע ה"קו האמצעי" המאזן בין מדות אבותיו, ולפיכך הוא המרכבה לספירת ה**תפארת** שעניינה איזון וריבוי גוונים, והיא לב ומרכז המדות, ושרשה ב**דעת**, מפתח ששת המדות, וממילא עולה בידינו שמשפט שאינו מלווה ברחמים אין בו דעת-אמת ולא איזון של ממש.

הדיברות כעובדות

כפי שאפשר להבין מדברי רבותינו, הדיברות הנתונות-באש אינן רק ציוויים, אלא גם **עובדות**, כלומר **יוצרות מציאות** ונצרבות בלב השומעים – "בשעה ששמעו ישראל **אנכי** נכנס יצר טוב בלבם, ובשעה ששמעו **לא יהיה לך** נעקר יצר הרע מלבם". כלומר מעתה ואילך יהודי הוא זה הכופר בעבודה זרה מעצם הווייתו ו**אינו מסוגל** להאמין בה (וכפי שראינו במרדכי הימיני "כי הגיד להם אשר הוא יהודי" ולכן "לא שייך" שיכרע וישתחוה להמן שעשה עצמו עבודה זרה). וכך גם בשאר הדיברות (שאמנם לא שמענו ישירות מפי הגבורה אך קולו של משה מוגבר בקול אלקים הדובר בו), וכפי שמסופר (כמדומה) על הרבי מקוצק זי"ע, ששמע על גניבה שהתרחשה, ותמה ואמר: כיצד זה אפשרי – והרי כתוב לא תגנוב?!

[וכך במדה מסויימת בכל רמ"ח מצוות עשה התלויות ב"אנכי" ושס"ה מצוות לא-תעשה התלויות ב"לא יהיה" כדברי הזוהר, וכולן כלולות בעשרת הדברים ו**כתר** אותיותיהן (- **תרי"ג** עם **שבע** מצוות דרבנן), וכפי שהראו חכמי הדורות, החל מרס"ג, ב"אזהרות" שפייטו לאמירה בליל שבועות].

ואם אתה מוצא יהודי עובר עבירה, או אפילו נכשל בעבודה זרה, הרי זה בחזקת שרוח שטות זרה נכנסה בו לפי שעה, מן ה"שאור שבעיסה (=יצר הרע) ושעבוד מלכיות" ולא מעצם-עצמו, כי "גלוי וידוע שרצוננו (הפנימי) לעשות רצונך" (ראה ברכות סוף פ"ב) החל מסיני, וסופו לשוב ולחזור לעצמו במוקדם או במאוחר.

הדיברות כתהליך

סביר לפי זה לראות בעשרת הדברות **תהליך של היווצרות טבע ברייתו של האדם היהודי המתדמה לבוראו**, בקומה שלימה, מראשית המחשבה ועד סוף מעשה, כאשר כל דיבֵּר גורר את-שלאחריו ומכין-מאפשר אותו. אנכי ולא יהיה לך ש"בדיבור אחד נאמרו" כדברי חכמים (והם כנגד ה-י' וקוצו של י' שבשם הוי"ה הרומזים כידוע לחכמה ולכתר עליון), ואיתם-עימם "לא תשא" העוסק גם הוא בכבוד ה', הם שלשת ה**מוחין** המולידים את שבע ה**מדות** שלאחריהן בשבע הדברות משבת ואילך (ראו בגליון 159 לפרשת בא). לפי זה "לא תחמוד" הוא תכלית התיקון – תיקון המלכות, ההתנהלות המתבקשת בחיי המעשה התמידיים, השוים בכל ולַכל.

שבע מצוות בני נח בעשרת הדברות

בני נח מוזהרים כידוע על עבודה זרה ("לא יהיה"), על גילוי עריות ("לא תנאף") ועל שפיכות דמים ("לא תרצח"). וכן מוזהרים על הגזל (לא תגנוב ולא תענה, וכלולה בזה מצות "דינים" הכללית). כיבוד אב ואם אינו מכלל מצוות בני נח, אך באמת טבעי להם לכבד את הוריהם ש"הביאום לחיי עולם הזה", ובמדה מסויימת הם לעתים שלמים בזה מישראל, המוּדעים יותר למה ולמי שמביאם לחיי עולם הבא, היינו לה' ולתורתו וחכמיה, ולפיכך למדו חכמים "עד היכן כיבוד אב ואם" מדמה בן נתינה, ומעשו-אחי-יעקב ששימש את אביו בבגדי חמודות.

נמצא אם-כן שהנכרים אינם בכלל "אנכי הוי"ה אלקיך-מנהיגך, כי "לא ידעו את הוי"ה" ומוּדָעים רק לשם אלקים, אלקי המשפט, הטבע והסדר הטוב, וכן אינם בכלל השבת, שהוא "יום הוי"ה" (- השם המופיע לראשונה במעשה בראשית ברמז של ראשי התיבות **יום ה**ששי **ו**יכולו **ה**שמים), כי מצד שם אלקים, הטבע הגלוי, "מה יום מֵיָמים" (כשאלת טורנסרופוס הנציב הרומאי את ר' עקיבא), ולכן "יום ולילה לא ישבותו" וגוי העושה שבת לעצמו הריהו כמחדש דת מלבו (כדברי הרמב"ם) וחייב מיתה. וכן אין הגויים בכלל "לא תחמוד" ולא נדרש מהם להגיע למדה זו, הנוגדת במדה רבה את הטבע האנושי התחרותי, כדברי קהלת (ד,ד): "וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו" (אם כי, כפי ששמעתי ממורי, אבר מן החי שמוזהרים עליו הגויים, יש בו ביטוי כלשהו לאיסור החמדה).

ונמצא כי "נעוץ סופן בתחילתן", וכאשר לא מתחילים באנכי הוי"ה, בכתר שבראשית הקומה, לא ניתן להגיע לתיקון שלם של המלכות, של שחרור מן החמדה השלילית השלטת במכלול חיי המעשה. וכן השבת, שבראש שבע המדות, היא מנוחת המרגוע גם לששת ימי המעשה מן העצב והרוגז הכרוך בהם מטבע הדברים, ובלעדיה אין לצפות לתיקון יצר החמדה.

המשפטים לתיקון החמדה

ניתן למצוא בפרשת משפטים פרטי הלכות לכל אחת מעשרת הדברות, אך ניתן לומר בכללות, כי כל עיקר המשפטים באו כהמשך לדיבֵּר לא תחמוד הסמוך להן, שהוא כאמור תכליתן של עשרת הדברות – "כי אם לא יֵדע האדם משפט הבית או השדה ושאר הממון, יחשוב שהוא שלו ויחמדהו ויקחהו לעצמו, לפיכך אמר תשים לפניהם משפטים ישרים, ינהיגו אותם ביניהם ולא יחמדו מה שאינו שלהם מן הדין" (- לשון הרמב"ן ז"ל בפירושו). הווי אומר: יצר החמדה הרעה נעקר מישראל בשמעם לא תחמוד, אך בטעות יכול אדם לסבור שהדין עימו ואת שלו הוא נוטל, לפיכך ניתנו המשפטים להבהיר עם מי הצדק, וממילא מקבלים בעלי הדין עליהם את הדין בלב שלם, כי נעקרה החמדה (המוטעית) מלבם הטוב-ביסודו.

לשם כך צריך השופט עצמו להיות נקי לגמרי מנגיעה של חמדה. לא רק מ**שוחד** מעַוֵר עינים, כאמור בפרשה (כב,ח), אלא גם מֵאָבָק-שוחד, מודע ולא-מודע – מה שלא יתכן כלל בשופטי אומות העולם שלא נעקר מלבם יצר החמדה הטבעי, וגם אם לא מדובר בשוחד-מטה-משפט, אי אפשר לחמדנות האופפת את כל החברה האנושית שלא לבוא לידי ביטוי בכל משפטיה; בפְסקי הדין לא רק שלא נרפא יצר החמדה מבעלי הדין, אלא יתכן שאף-הוא גובר ומוקרן מֵישׁותו וחמדותיו של השופט עצמו! כך שאין כאן "אמת ומשפט שלום" (כדברי זכריה ח,טו) ואין כאן רחמים, אלא סוג של "דחיית הפְּיצוץ" ליום מחר, שלא יהא איש בולע-חיים את רעהו כאן ועכשו. גם זה משהו, כאמור בפרקי אבות שמשום כך יש להתפלל לשלומה של מלכות (הגויים) ומורא-משפטיה, אך אין כאן שום ערובָּה לתיקון של ממש, כי החמדה שלא-סרה עלולה בכל שעה להתגלע ולהופיע בגזל וגניבה וניאוף ורצח שבדיברות הקודמות המקובלות גם על דעת הגויים, וכך הופכים להם אלהי המשפט ל"אלהים אחרים", וישראל המגיש משפטו לערכאות של גויים הריהו כעובד עבודה זרה.

ובישראל -
משה, העומד בין ה' ובינינו, הוא המייצג את **הוי"ה א-להי ישראל** (בגימטריא **משה רבינו**! וכך הוא אומר – מלבו! כפי שמעיד אליהו במדרשו – "כה אמר הוי"ה א-להי ישראל שימו איש חרבו" וגומר), כי הוא בביטול מוחלט, כאמרו "ונחנו מה", ופָרוש לגמרי מיצרי מעללי איש וחמדותיו הטבעיות, וכדבריו במעשה קרח "לא חמור אחד מהם נשאתי". הוא המופלא הממנה את השופטים-("אלהים") ומדריכם, והוא השָם לפניהם את המשפטים, וכך מקרין בהם את שם הוי"ה הבלתי-כפוף לטבע כלל (גם לא אל **הטבע** הקדוש – בגימטריא **א-להים** כנודע), וכך "יש שופטים בישראל" ויש סיכוי למשפט אמת, משפט שלום ומשפט-רחמים מאוזן לגמרי, ומקובל בלב שלם גם על בעלי הדין, שעל כן כשהם נפטרים מלפני הדיינים "יהיו בעיניהם כזכאים"(-צדיקים, נקיים משמץ של חמדה וטרוניא), כדברי יהודה בן טבאי (במסכת אבות א,ח), ואף זה שנתחייב בדין מרגיש שעשו עמו צדקה, בכך שהוציאו גזילה מתחת ידו (כפי שפירשו בסנהדרין ח,ב על "משפט וצדקה" שהיה דוד עושה לכל עמו). לא עוד, אלא שהדבר מוקרן גם לאומות העולם, כי כן כתוב בסיום ברית הלוחות השניות שבסדר כי-תשא, המקבילה לברית לוחות ראשונות שבסדר משפטים. **ולא יחמוד איש את ארצך** בעלותך ליראות פני אלקיך – במקום שממנו תורה ומשפט יוצאים. [ויתכן שבברית לוחות ראשונות, "לוחות של צדיקים גמורים", לא נאמר דבר זה, משום שכדברי רבותינו, טרם שבירת הלוחות היו ישראל בחֵרות גמורה ממלאך המות, מיצר הרע ומאומות העולם, ולא היתה עולה על דעתם שום אפשרות של סיכון מצדם].

ובמדינת ישראל של היום -
למרבה החרפה, וכפי שמתגלה היום לכל בר-דעת, בית המשפט המושל-ברמה, נוטל גדולה לעצמו שלא מכח הציבור ומשתרר עליו שלא לשם שמים, גרוע אף מערכאות של גויים. לא רק שאינו חדור בשם הוי"ה אלקי ישראל, אלא גם "אין אלקים בקרבו"; בשרירות לב ישפוט וכל-כולו יצרי-מעללי-איש, גסות-רוח ונגיעות ואינטרסים וחמדות (ומשכורות-עתק ו"צ'ופרים" למיניהם ו"פנסיות תקציביות") מן הסוג השפל (והשקוף) ביותר; "מקום המשפט שמה הרֶשע", המשפט הפך למשפח, הצדקה לצעקה והכבוד לקלון, ומי יודע אם – כבימי החורבן הראשון וכאמור בחזון ישעיהו בן-אמוץ – לא הוא ה"גרמא בנזיקין" העיקרי לכל מה שמערער היום את המדינה ומסכן את עצם קיומה.
שכן לא רק המשפט מעוות, אלא גם כל ערכי היסוד התרבותיים המסורתיים של העם נעקרים והולכים בידי הרוח הרעה השלטת במערכת המשפט הרואה עצמה "אחראית לטיהור המדינה" משמץ של יהודיות "לטובת" "מדינת כל אזרחיה" וצורריה, ולשם התבוללות פיזית ותרבותית במקולקלים שבאומות – ירחם ה' על עמו ישראל ויצילֵנו מן העומדים עלינו לכלותינו!

"לכן נאום האדון ה' צבאות אביר ישראל: הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי.
ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגייך, ואסירה כל בדילייך.
ואשיבה שופטייך כבראשונה ויועצייך כבתחילה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק, קריה נאמנה.
ציון במשפט תִפָדה, ושָביה בצדקה".